

DE ANTWERPSE BURGERWACHT OEFENT IN RUMST IN 1909

Tijdens onze opzoekingen in het archief verbonden aan het legermuseum, in het Jubelpark in Brussel, in functie van het boek over de Eerste Wereldoorlog, kregen we een bijzonder fotoboek in handen. De titel luidde "Garde civiques d' Anvers, manoeuvres annuelles, Rumpst 29-30-31 mai 1909". Zesentwintig foto's van uitmuntende kwaliteit. Op sommige zien we alleen personen zoals een man te paard naast een spoorlijn. Maar op enkele zien we de burgerwachters, tegen een zeer herkenbare Rumstse achtergrond. Van die foto's kocht Rumesta acht stuks.

De burgerwacht werd na de onafhankelijkheid van België bij wet opgericht, met als doel dat de burger zichzelf beschermde. Ze stond in voor de openbare orde. Het was een burgerleger met een militaire structuur. Er waren alleen burgerwachten in de steden en grote gemeenten. Daar de Antwerpse afdeling uit meer dan duizend tweehonderd leden bestond was er sprake van een legioen.

De hoogste in rang was een kolonel, maar de hele organisatie stond onder bevel van de burgemeester. De dienst was verplicht voor mannen tussen eenentwintig en vijftig jaar, in zoverre ze geen militaire verplichtingen hadden. Er was een nationale bovenstructuur die bestond uit een algemeen commando onder bevel van een generaal. Het korps bestond hoofdzakelijk uit voetvolk, maar er was ook een artillerie, een eenheid jagers-verkenneren en een ruitery. Kanonnen konden niet ingezet worden tegen manifesterende burgers. Zij dienden echter ter bescherming van het vaderland, in tijd van oorlog, in samenwerking met het echte leger. De staat voorzag alleen in wapens. Het uniform moest zelf bekostigd worden, tenzij men er financieel niet toe in staat was. De kentekens en graden waren dezelfde als in het leger alsook de militaire groet. De Antwerpenaren spraken van de Garde Civiek, maar ook bijnamen als de Jefkes of de Chaskes deden de ronde. De zondagvoormiddag werd er geoefend, soms onder veel belangstelling. De drinkgelagen na de oefeningen waren berucht, zodat soms een beroep werd gedaan op politie of rijkswacht om de orde te bewaren. De organisatie was onvolmaakt, weinig efficiënt, maar na het uitroepen van de Belgische onafhankelijkheid was de burgerwacht het belangrijkste korps met politiebevoegdheid in het land, met bijkomende oorlogsopdrachten. Ze luisterden officiële bezoeken op en deden dienst bij stakingen en betogingen.

Soms werd er ook buiten de gemeente geoefend zoals in Rumst in mei 1909, en zo komen we bij onze foto's terecht.

Op de eerste foto, zien we het vertrek van de burgerwacht. Ze verlaten Antwerpen langs één der stadspoorten, begeleid door trommels en door een muziekkorps, vermoedelijk der jagers-verkenneren. De Antwerpse burgerwacht had namelijk drie muziekkorpsen. Merk op de achtergrond van de foto dat de trams die er rijden een elektrische bovenleiding hebben. In onze regio reden toen nog maar alleen stoomtrams, maar in de steden zoals Antwerpen en Mechelen kende men al elektrische trams.

De tweede foto toont ons de aankomst op de Markt van Rumst. Hij doe wat verwarrend aan, aangezien de huizenrij in beeld niet meer bestaat. Deze huizen vormden de hoek met de Peperstraat, en stonden dus in de Kerkstraat, nog voor het herenhuis van de burgemeester, het huidige missiehuis. De huidige huizen aan de overkant ontbreken nog. Deze zouden volgens betrouwbare bron gebouwd zijn met het afbraakmateriaal van de andere straatzijde.

Zeer herkenbaar is de derde foto: een blik op de Markt die praktisch onveranderd is gebleven, met centraal in beeld de gendarmerie, herkenbaar aan de nationale driekleur. Rechts zien we de poort van het Drossaardhuis.

Even herkenbaar is de vierde foto, weer de Markt. Te zien zijn de huizen met de onpare nummers. Alleen de waterpomp is verdwenen en de mensen lopen niet meer blootsvoets.

Hieronder het huis van de familie Van Noyen, op de hoek van de brug van Walem, aan Rumstse zijde. De brug was een belangrijk strategisch punt. Op beide oevers werd grondig geoefend, alsook rond de windmolen van Battenbroek. Het huis werd afgebroken bij de aanbouw van de nieuwe brug.

De volgende foto toont hetzelfde huis, nu in close-up, met officieren en soldaten vlakbij de halte van de stoomtram.

Hierboven de molen van Battenbroek, Walem, met jagers-verkeners. Hij werd vijf jaar later, op 28 september 1914, vernield bij de slag rond de forten van de Eerste Wereldoorlog.

Ten slotte een picknick met de dames op de Netedijk, in Rumst "de Broesdijk" genoemd.

Vijf jaar na deze oefening brak de Eerste Wereldoorlog uit en de burgerwacht leverde in de eerste oorlogsmaanden plichtsbewust een bijdrage bij de bewaking van militaire en burgerlijke doelwitten. Het mocht echter niet baten. In oktober 1914 volgde de ontwapening en werd de burgerwacht ontbonden. En er kwam geen heroprichting meer na de oorlog.

Peter Van Hoorenbeeck

Bronnen:

Van Geet W (1981. *De Antwerpse burgerwacht*. De Vlijt.
Fotoarchief Jubelpark.